

De britiske Soldatergrave i Danmark og andetsteds

Fig. 186.
Britisk Soldater-
kirkegaard,
Ohlsdorf, Tyskland.

Fig. 187.
Beechwood Cemetery,
Ottawa, Canada.

Fig. 188.
West Park military
Cemetery,
Johannesburg,
South Afrika.
Fra 2. Verdenskrig;
midlertidige Trækors.

»Efter Danmarks Befrielse blev der af Udenrigsministeriet udarbejdet en Liste over de her i Landet nedstyrkede britiske og amerikanske Flyvere, om hvilke der forelaa nærmere Oplysning. Listen blev derpaa tilstillet det britiske og det amerikanske Gesandtskab, hersteds, med Forespørgsel om, hvorvidt man fra engelsk eller amerikansk Side nærede særlige Ønsker med Hensyn til Indretning af de paa-gældende Flyveres Grave. Fra det britiske Gesandtskab er nu modtaget Meddelelse om, at Spørgsmaalet er blevet forelagt »The Imperial War Graves Commission«, der — efter Samraad med de nedstyrkede Flyveres Paarørende — har erklæret, at man ønsker at forsyne Gravene med Mindesmærker af en lignende Standardtype som den, der blev brugt paa alle britiske Krigergrave efter den forrige Verdenskrig, saaledes at der opnaas en vis Ensartethed.

Selv om det britiske Gesandtskab værdsetter de Forslag, der fra forskellig Side er blevet fremsat angaaende Oprettelsen af særlige Mindesmærker for de faldne Soldater, vilde Gesandtskabet dog sætte Pris paa, at der ikke foretages Skridt, der foregriber de britiske Ønsker om Ensartethed og dermed i Forbindelse staaende Planer om Ordningen af Gravspørgsmaalet.

Saaledes lød en Skrivelse, som det danske Udenrigsministerium under den 18. September 1945 lod tilstille Pressen og dermed Offentligheden.

Ganske naturligt stillede denne adskillige overfor et Problem, idet det ikke kunde tænkes at være almindelig kendt, hvordan de omtalte Standardtyper saa ud, og der heller ikke af Udenrigsministeriets Skrivelse fremgik noget herom. Ej heller gaves der Oplysning om, hvor man kunde faa noget at vide herom. Det er da ogsaa bekendt, at der baade før og efter

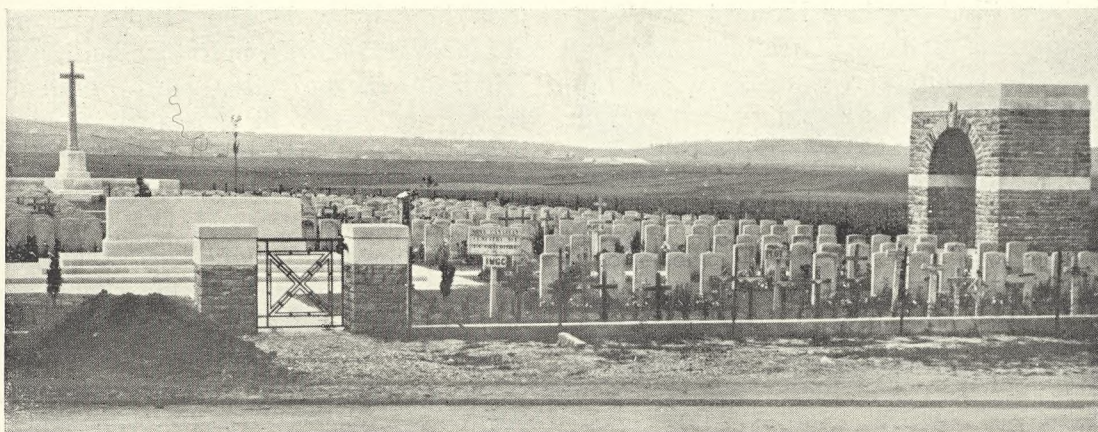

Fig. 189.
Carrè-Sart,
rue de Marseille,
Avion, Frankrig.

denne Skrivelses Fremkomst (desværre) er rejst Mindesmærker, som ikke er i Overensstemmelse med de fremførte Ønsker, og da disse er de Afdødes Paarørendes samt den britiske Nations gennem den nævnte Kommission udtrykte Ønsker, turde det være paa sin Plads at give nogle Oplysninger om, hvordan Gravene fra den første Verdenskrig saa ud, før samtlige de 2600 britiske Flyvere, der hviler i den danske Muld, har faaet deres Gravmæle, og at oplyse om, hvordan de britiske Soldaterkirkegaarde da blev indrettet, saa at vi netop kan give de Faldne den Ære, som de har Krav paa, og som man ønsker hos vore Venner hinsides Nordsøen.

Fig. 190.
Britisk Soldaterkirke-
gaard ved Ypres,
Belgien.

Først nogle Ord om den i Skrivelsen nævnte Kommission.

The Imperial War Graves Commission er en officios Kommission, der nedsattes ved den første Verdenskrigs Slutning. Den fik overdraget at ordne de Faldnes Grave paa en sømmelig, værdig og smuk Maade. Til sin Drift fik den Indtægterne af et Gravfond, hvortil de britiske Lande bidrog med en vis Procentdel i Forhold til det Antal Grave, som de da havde faaet, og af hvilke Tallet for United Kingdom gav 454,574 Grave som det højeste, mens New-Foundland kun havde 763. U. K. betalte derfor 81,53 %, N. F. 0,14 %. Allerede fra 1918 formaaede Kommissionen at faa den berømte Arkitekt Sir Edwin

Fig. 191.
Britiske Soldatergrave,
Tinglev, Danmark.
Foto: J. Th.

Fig. 192.
Britiske Soldatergrave,
Københavns
Vestre Kirkegaard.
Foto: J. Th.

Lutyens til at overtage Hvervet som Kommissionens ledende Arkitekt med en Mængde Arkitekter, Kunstnere og Teknikere under sig, og som saadan virkede han til 1930, da han gik over til at blive konsultativ Arkitekt. I denne Stilling virkede han til sin Død, 1944. Sir Lutyens skyldes blandt meget andet 126 Soldaterkirkegaarde i Frankrig og Belgien, Cenotaphien i Whitehall, en Række Krigsmindesmærker samt ikke mindst det ene af de 2 sacrale Motiver, som findes paa enhver af de større britiske Soldaterkirkegaarde: The Stone of Remembrance.

Dernæst nogle Ord om Gravmælerne.

Den Type, som er fastsat som Mindesmærker paa Enkeltgravene paa Kirkegaardene, er *en opretstaaende Tavle*, som Englænderne kalder *headstone*. Disse Tavler er naturligvis ikke straks rejst paa Gravene fra denne Krig, — dertil har der ikke været Mulighed; der er saa hurtigt som muligt rejst et Trækors, og efterhaanden som Mindetavlerne gøres færdige, afløses Trækorsene successive af den Type, som blev brugt i den forrige Krig. Tavlerne udføres i en graalig Kalksten, som England har i rigt Maal, og denne gives skarpe Kanter, glatte Sider og den svagt buede Overkant, saadan som bl. a. Fig. 187, 191 og 192 viser det. De forsynes med den Afdødes Navn og Data samt hans Regimentsmærke, Vaabenmærke eller lign. og med Tilføjelse af: En Soldat fra den store Krig (saadan kaldtes jo den første Verdenskrig i den britiske Verden). Desuden Ordene: Hans Navn lever evigt. For dem, der maatte være begravet ubekendte, er anført de Kendetegn, som fandtes (Vaabenmærke el. a.) og med Tilføjelsen: Kown unto God (Kendt hos Gud). Disse Ting indføres ved Nedhugning i Stenens Flade tilligemed Korsets Tegn under en eller anden Form (jævnf. Fig. 187 og 192). Stenene anbringes ved Hovedgærdet, undertiden enkeltvis, undertiden parvis.

Hvor Gravene ikke blot er nogle faa,

men især hvor de kan samles til hele *Soldaterkirkegaarde*, indrettes de (ligesom Mindesmærkerne) efter ganske bestemte Regler, der søger at gøre dem til have-mæssigt og arkitektonisk værdige Udtryk for Imperiet, Pilgrimssteder for de Efterladte. Pladsen kan sine Steder være snæver eller andre Forhold kan umuliggøre den ønskede Ordning; men hvor det er muligt, anbringes Mindesmærkerne (Hovedstenene) i Rækker (undertiden med Ryggen imod hinanden), og langs disse Rækker anlægges der Stauderabatter, saaledes at Mindesmærkerne kommer til at staa i et frodigt Blomsterflor. Imellem disse Stauderabatter anlægges der Græsplæner, som altsaa med deres grønne Baand baade binder Rabatterne sammen til en Helhed og desuden som Græstæpper tjener til den Færdsel, som Besøg ved Gravene kræver. Solidere Gange, som i al Slags Vejr kan tage Ligfærd, er der jo ikke Brug for, saadan som Tilfældet er paa Kirkegaarde; her er begravet, hvad der skal begraves, og her kommer ikke senere nogen Ligfærd.

Saaledes er altsaa Soldaterkirkegaardene fra Den store Krig indrettet, — ens overalt hvor paa Kloden de findes, — kun Klimaforhold og Terrainforhold dikterer Ændringer i Planteverdenen m. m., men Imperiet viser sin Enhed i saavidt muligt at gøre Soldatergravene og Soldaterkirkegaardene ganske ens. Og til denne Ensartethed hører ogsaa, at Kirkegaardene forsynes med 2 Hovedmotiver af varig Art, nemlig den allerede nævnte *The Stone of Remembrance* og *The Cross of Sacrifice*. Den førstnævnte fremtræder som en kraftig Kubus med en Aftrapning ved Foden (se Fig. 189 og 195), og den sidstnævnte er et om St. George-Kors mindende højt Kors med svagt svungne Linjer (se Fig. 186 og 189), begge udført i Sten. Denne Erindringssten og det helligende Kors er (som Alteret og Døbefonten i Kirken) sacrale Dele af Soldaterkirkegaarden.

Om Soldaterkirkegaardene er der naturligvis Hegn, — lidt forskellige kan de være, men ofte er de hegned med Naturstengærder, der er muret op, og i Hjørnerne af Kirkegaarden findes en Art Pavilloner, i hvilke Registrerne over de begravede findes, og til hvilke de besøgende har Adgang, saa at de derved lettere kan finde, hvor deres Paarørende hviler (se Fig. 189). Til Kirkegaardenes Vedligeholdelse raader Kommissionen over en stor Stab af Gartnere.

The Imperial War Graves Commission har anmeldt sin Ankomst til Danmark, og en Dagspressemeldelse har fortalt, at der var kommet et halvt Hundrede Officerer til Landet for at røgte Gravenes Istandsettelse, Identificering af de ikke kendte Grave o. s. v.; man har reserveret dem Lokaler i Odense. Foreløbig har Henvendelser til Kommissionens danske Afdeling sket til Kirkegaardsinspektør *O. Raahauge-Askegaard* i Odense, gennem hvem formentlig Henvendelse til Kommissionens danske Afdeling stadig kan ske.

Kommissionen har siden Landgangen i Afrika og derefter siden Landgangen i Nordmandiet fulgt i Hælene paa de sejrige Hære, og den har kunnet konstatere, at der heldigvis ikke er sket større Skader paa den første Verdenskrigs britiske Grave, selv hvor de har ligget i eller ved Slagmarkerne. Store Stabe af Gartnere m. fl. er atter i Gang med at bringe Vedligeholdelsen af de smukke Soldaterkirkegaarde paa Højde med, hvad man skylder dem, — og i Henhold til Ordre under 6. Februar 1940 fik Kommissionen altsaa ogsaa overdraget Opgaven med den anden Verdenskrigs Grave. For os Danske maa dens Ønsker være Lov, og Opfyldelsen af dem en kær Pligt. —

Det kan i Tilknytning til denne Omtale af den første Verdenskrigs britiske Soldatergrave tilføjes, at der i sin Tid i 26 af Frankrigs Katedraler og i Belgien anbragtes en Tavle for de 2 Millioner Døde, som

Fig. 193.
Hastings Borough
Cemetery,
Sussex, England.

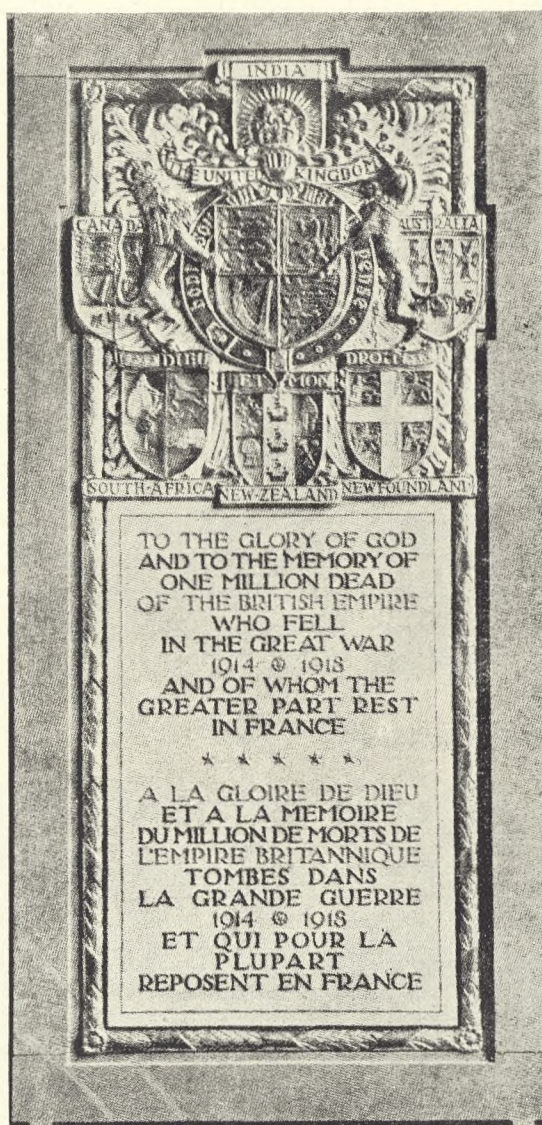

Fig. 194.
Mindetavle over
2 Millioner Døde fra
den 1. Verdenskrig,
opsat i Katedraler
i Frankrig og Belgien.

Imperiet da havde (se Fig. 194), som en Paamindelse til de Franskmænd, Mænd, Kvinder og Børn, som i Guds Navn samledes der, om det Offer i Mandskab, der var ydet af en tidligere Generation, og som et Vidnesbyrd om den aandelige Samhørighed, der har forenet de Allierede, — en Alliance, der har været dybere end nogen politisk, og som har virket konstant og uovervindelig.

I Westminster Abbeys St. George Kapel vil der nu blive anbragt en tilsvarende Tavle for den Million Døde, som hører til den anden Verdenskrig, og her vil ved Siden af den ukendte Soldats Grav tillige blive opsat et Mindesmærke (af Sir *Charles Peer*) for de Civile, som i den sidste Krig har givet deres Liv under fjendtlige Angreb.

The Imperial War Graves Commission udsendte i 1945 sin 25. Aarsberetning, i hvilken den har omtalt det Arbejde, der først i Afrika og siden i Europa er sat ind paa at videreføre Arbejdet med Soldaterkirkegaardene fra den første Verdenskrig og optage det for den anden Verdenskrigs Grave. Fra denne Rapport stammer de foran gengivne Billeder Fig. 187, 188, 193 og 194; de i nærværende Artikel gengivne Illustrationer viser alle Soldatergrave fra den første Verdenskrig, med Undtagelse af Fig. 187 med Trækorsene, som stammer fra den anden Verdenskrig.

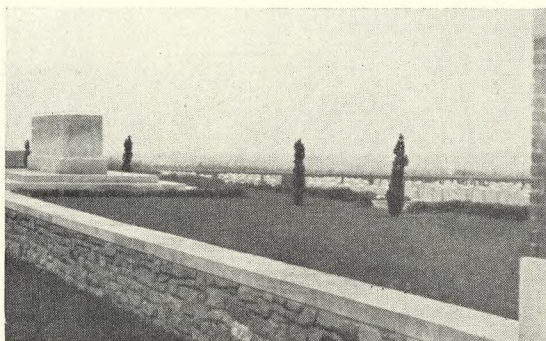

Fig. 195.
Britisk Soldaterkirke-
gaard ved Lens,
Frankrig.
Foto: J. Th. 1925.

Om Færøernes Kirkegaarde

Af Sognepræst, kst. Provst for Færøerne
Gulak Jacobsen

Mange Færinge har, uden skriftlige Optegnelser, deres *Slægthistorie* i Orden gennem flere Aarhundreder. Nutidens mere forskelligartede Gøremaal, en lettere og hyppigere Forbindelse med Omverdenen har dog virket afslappende paa den historiske Sans. Gennem lange Tider har Faare- og Kvægavl været den vigtigste Næringsvej; Fiskeri fik først senere nogen Betydning, medens egentligt Landbrug havde meget mindre at sige paa disse høje og skovløse Klippeøer. Havebrug har der lige til det sidste Par Menne-skealdre slet ikke været Tale om ud over enkelte »Kvangaarde«, smaa indhegnede Haver, hvor »Kvanner«, Angelika, dyrkes.

»De dødes Haver«, *Kirkegaardene*, paa Færøerne har baaret og bærer mange Steder fremdeles tydelige Mærker heraf. De har faaet Lov til at ligge hen bevoksede med Græs, paa sine Steder med *Angelika*, som der dog ikke gøres Brug af. De hedenganges jordiske Levninger hviler meget nær Side om Side under Grønsværen i paafaldende Ubemærkethed. Fremmede faar uvilkaarlig det Indtryk, at her lægges en mærkelig Ligeegyldighed for Dagen, afspejlende Ordsproget: Ude af Øje, ude af Sind. Det er dog ikke den dybeste Grund.

Efter den folkelige Følelse, skal de, som er komne til Hvile, ikke foruroliges ved hyppige Besøg; det kunde jo let føre til utilbørlig Dyrkelse af »Spørgsmaal til de døde«, hvorved Gud fortørnes, og de hensovendens Hvile og Salighed bringes i Ulave. Forestillinger af denne Art er dog ved at uddø, og dermed har ogsaa mange Kirkegaarde i den senere Tid skiftet Udseende, især ved de større Handelspladser. Der ses nu Gange mellem Gravene, hist og her ogsaa Træplantning. Staende eller liggende Gravstene, færøske eller